

Heta – henkilökohtaisten avustajien työnantajien liitto ry

Lausunto kuulemiseen 12.6.2024

Jakelu: Vane

YK:n vammaissopimuksen toimintaohjelman valmistelu

Ohjelmaluonnoksessa on paljon kannatettavia toimia, mutta Heta-liitto esittää henkilökohtaisen avun laajempaa huomioimista ohjelmakaudella. Lukuun 4.6.4. (Tavoitteet ja toimenpiteet itsenäisen elämän ja osallisuuden vahvistamiseksi) tulee tehdä seuraavat lisäykset:

1. Tavoite: Selvitetään, vastaako Suomessa tarjottu henkilökohtainen apu YK:n vammaissopimuksen 19 artiklan edellytyksiä itsenäisen elämän periaatteen toteuttamisessa.

Toimenpide: Laaditaan selvitys siitä, kuinka itsenäisen elämän periaate ja osallisuus toteutuvat henkilökohtaista apua järjestettäessä.

2. Lisätään toimenpiteeseen 32 (palvelujen käyttöönotto ja uusien toimintamallien kehittäminen) maininta henkilökohtaisesta avusta.

Perustelut: YK:n vammaissopimuksen 19 artiklan yleiskommentissa nro 5. korostetaan, että henkilökohtaisessa avussa vammaiselle henkilölle tulee jäädä mahdollisuus hallita avun käyttöä. Tämä ei Suomessa kaikilta osin toteudu, sillä hyvinvointialueella tai palvelua tuottavalla yrityksellä on usein vahva asema ja kontrolli vammaiseen henkilöön nähden. Usein on asetettu perusteettomia rajoituksia esim. siihen mihin, miten ja milloin henkilökohtaista apua voi käyttää. Samat yritykset tuottavat henkilökohtaista apua ja hoivapalveluja, jolloin henkilökohtaista apua leimaavat usein hoivapalvelun toimintatavat alkaen avun käyttäjän kohtaamisesta asiakastietojen kirjaamiseen. Selvityksessä voitaisiin koota YK:n vammaissopimuksen tulkintakäytäntöä aiheesta.

Ohjelmaluonnoksessa mainitun Epävarmuutta- ja vaihtelevaa osallisuutta -selvityksen vastauksissa toistui erityisesti myönnetyn henkilökohtaisen avun riittämättömyys vapaa-ajan osallistumiseen (s. 93). Itsemääräämisoikeus ei toteutunut monen vastaajan kohdalla. Ongelmia tämän osalta tuotiin esiin sekä palvelun toteuttamisessa, jolloin palvelunkäyttäjän tahto ei tule kuulluksi esimerkiksi arkisessa vuorovaikutuksessa, että valinnan mahdollisuuksissa palveluiden välillä. (s. 28)

Henkilökohtainen apu on keskeisimpiä vammaispalveluita, joten se tulee mainita yhtenä toimintamallien kehittämisen kohteena toimenpiteessä 32. Uudessa vammaispalvelulaissa

henkilökohtaiseen apuun tulee jossain määrin muutoksia, ja hyvinvointialueet alkavat todennäköisesti muokata omaa toimintaansa. On tärkeää, että uudet toimintamallit turvaavat henkilökohtaisen avun asianmukaisen toteutumisen.